

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1659

IV. Explicatur quartum decalogi præceptum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38979

SECTIO. IV.

*Explicatur quartum Decalogi præceptum.***Honora patrem tuum, & matrem
tuam, &c.**

CVM juxta doctrinam S. Thom. 22. q. 33. a. 2. ad 2. præcepta, quæ pertinent ad officia charitatis proximi impendenda, ad hoc quartum Decalogi præceptum reducuntur; idcirco, antequam explicemus particularia illa officia, quibus erga parentes, & alios superiores obstringimur, videtur doctrinæ ordo (quem etiam Nav. cap. 14. secutus est) postulare, ut prius de ipsius charitate proximi illiusque generalibus præceptis & obligationibus tractemus: quod ut distinctius exequamur, tria præsertim hic explicanda sunt. Primò, quænam personæ sint ex charitate diligendæ. Secundò, quis ordo illius dilectione servandus. Tertio, quænam sint actus charitatis & quo tempore ad illos exercendos obligemur. Et de ipsius quarti præcepti specialem explicationem aggrediemur; & investigabimus quænam personæ patris & matris nomine designentur, & quem honorem illis impendere debeamus.

§. I.

Quænam personæ sint ex charitate diligendæ.

DOCET S. Thom. q. 23. a. 12. quatuor præsertim esse ex charitate diligendæ juxta mentem S. August. Lib. 2. de doctr. Christi cap. 23. *Vnum, quod supra nos est, scilicet Deum; alterum, quod nos sumus; tertium, quod iuxta nos est, scilicet proximum; quartum, quod infra nos est, scilicet proximum corpus.* Atque in primis de dilectione ipsius Dei tractabimus. Quod verò spectat ad dilectionem illam, quæ non

ipſos ex charitate diligere tenemur, docet S. Thom. Act. 4. quòd cum charitas, qua Deum diligimus, etiam ad ea qua ipsius Dei sunt, debeat extendi; cumque juxta Apostolum. *Ad Rom. 14. Nemo nostrum sibi vivit. Art. 5. & nemo sibi moritur, sive enim vivimus, domino vivimus, sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus, & quidem tot titulis, quot in ejus divinitate perfectiones fulgent; quot ab ejus bonitate beneficia in nos effluunt: ideo unusquisque se ipsum, non propter se, sed propter Deum, ut aliquid ipsius Dei, debet ex charitate diligere.*

Quod spectat ad corpus nostrum, idem S. Doctor dicit illud duobus modis considerari posse, vel secundum ejus naturam, vel secundum infectionem culpæ, & corruptionem pœnæ. Cum igitur natura ejus à Deo sit, possumusque uti corpore nostro ad ipsius Dei obsequium, & (ut loquitur Apostolus *Rom. 6. Exhibere membra nostra, arma iustitiæ Deo*; ea ratione debemus etiam corpus nostrum diligere. Sed infectionem culpæ aut corruptionem pœnæ in corpore nostro nullatenus diligere, aut fovere debemus; imò potius ex vero charitatis affectu amovere: unde intelligitur quo sensu dixit Apostolus; *Coloss. 3. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, &c.*

Quod denique spectat ad proximum, quem ex charitate diligere debemus, S. Doctor art. 3. ab illa proximi denominatione excludit in primis creaturas rationis expertes; quia sunt incapaces beatitudinis supernaturalis, in cujus communicatione charitas fundari debet. Excludit deinde Art. 5. damnatos, & dæmones quia ipsi bonum æternæ vitæ velle non possumus, cum ipsis illud Deus non velit, imò contrarium pro tota æternitate decreverit.

Nomine igitur proximi S. Doctor a. 6. 8. & 10. asserit significari Sanctos Angelos, & homines, sive beatos, sive viatores, sive peccatores, sive justos, sive amicos, sive inimicos, quos quidem ita ex charitate diligendos esse dicit, ut eos nunquam actu ipsi charitati contrario, odio scilicet, prosequamur, neque ullum eorum ab illa generalitate dile-

dilectionis proximi excludamus; & præterea ut secundum animi dispositionem semper parati simus charitativum actum, sive internos elicere, sive externos exercere erga quoscumque, etiam peccatores aut inimicos, quotiescumque id ex divinæ legis præscripto faciendum esse nobis innotescet.

Quod autem spectat ad inimicos, in quibus est specialis difficultas; certum est illos ex charitate propter Deum esse diligendos: quod expressè præcepit Christus Dominus S. Matth. 5. *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros*; illisque dilectionis signa generalia exhibenda, quæ communiter aliis ejusdem conditionis hominibus, nos æquè attingentibus, exhibere solemus; & in casu extremæ, vel gravis necessitatis illis æquè ac aliis auxilia, & beneficia præstanda: quod etiam iussit Christus Dominus cum dixit *Matth. 5. Benefacite his qui oderunt vos*. Imò etiam injuria ab eis accepta propter Deum ipsis est condonanda: *senius* (quod dixit Christus Dominus S. Matth. 6.) *non dimiseritis hominibus; nec pater vester (cælestis) dimittet vobis peccata vestra*; & cap. 18. dicit condonationem illam, non solum exterius, sed ex interiori cordis affectu esse præstandam: quod si actio injuriarum civilis, aut criminalis ab eo, qui damnum aut læsionem passus est, instituitur; sicut id jure potest, sic ex odio & vindictæ appetitu facere non debet; sed civilem quidem, eo tantum fine, ut damnum illarum compensetur; criminalem verò, ex amore justitiæ, aut alicujus alterius virtutis motivo, ut docent Richard. Gabr. Nav. & alii apud Laym. Tract. 1. de char. c. 4. non verò ex motu odii, aut appetitu vindictæ.

Quamvis autem hæc ita se habeant, certum est nihilominus licitum esse, & honestum, in peccatoribus, & inimicis odisse, ac detestari peccatum; illudque per emendationem tollere, si id jure possumus; vel optare, ut à Deo, aut à superioribus puniatur: unde Apostolus dicebat: *Gal. 5. Utinam absceindantur, qui vos conturbant*. Quin & de ejusmodi punitione lætari possumus, quatenus per illam tollatur malum peccati; & e contrario trisari, si peccatorum

pravos
cat S. C.
soler, u
rursus
quosda
opprim

C
ti
2
bis, u
cunq
dilige
noitro
dilect
C
lesim
vel p
virtu
corp
Ord
cuj
dilig
eade
pora
ralia
na e
V
liis
ctu
inc
nus
ver
ner
pro
praves

pravos conatus prosperari videamus : quod optimè explicat S. Greg. Lib. 22. moral. c. 11. his verbis: *Evenire plerumq̄ solet, ut non amissa charitate, & inimici nos ruina latificet, & rursus ejus gloria sine invidia culpa contrifet; cum & ruente eo quosdam bonè erigi credimus, & eo proficiente quosdam iniustè opprimi formidamus.*

§. II.

Quis ordo in charitate servandus sit.

CERTVM est ordinem aliquem in dilectione charitatis esse servandum, ut docet & probat S. Th. q. 26. a. 1. 2. & 3. Hic autem ordo (ut idem explicat) exigit à nobis, ut Deum amore appetiatiivo plusquàm: res alias quascunque, absq̄; ulla prius comparatione, aut exceptione, diligamus; tum ut post Deum nos ipsos, exinde proximos nostros, ac ultimo loco corpus nostrum eadem charitatis dilectione complectamur.

Cùm autem diligere, nihil aliud sit, quàm bonum velle, sintq̄; tria præcipua bonorum genera, quæ nobis ipsis vel proximis velle possumus; spiritualia scilicet, ut gratiâ; virtutes, gloriam, &c. corporalia, ut vitam, & sanitatem corporis &c. exteriora denique, ut famam, divitias &c. Ordo charitatis supra relatus postulat, ut post Deum (de cuius dilectione jam supra egimus) quisq̄; primò seipsum diligat quoad bonâ spiritualia; deinde proximum quoad eadem bona spiritualia; postea seipsum, quoad bona corporalia; & exinde proximum, quoad eadem bona corporalia; & sic deinceps seipsum & proximum, quoad alia bona exteriora. Ita S. Th. per totâ q. 26. ubi id fusè explicat.

Vnde sequitur. n. nunquam licitum esse cuiusvis bonaliis procurandi prætextu spirituales aliquam animæ salutem per peccatum quantumvis exiguum deliberatè incurrere: *Quid enim prodest homini (ut ait Christus Dominus S. Matth. 16.) Si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur; & cap. 22. ponit dilectionem sui ipsius, tanquam regulam & normam dilectionis proximi: Diliges proximum tuum sicut te ipsum; regula autè* (ut

(ut docet S. Th. a. 4.) prior & potior est quam regulatum.

Sequitur 2. quoad alia bona corporalia, & exteriora ceteris paribus, unum quemque debere magis se ipsum diligere quam proximum: unde (ut ait S. Aug. lib. de mendacio. c. 6.) *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, tam non diligit proximum sicut ipsum, sed plusquam se ipsum: quod (ut postea subiungit) sua doctrina regulam excedit.* Non est tamen contra hunc charitatis ordinem, si quis ex motu alicujus virtutis vitam propriam pro tuenda amici vitam exponeret, quod à S. Hieron. in cap. 7. Mich. & S. Ambr. lib. 3. de officijs cap. 11. tanquam honestæ & perfectæ amicitie officium commendatur; & à fortiori posset, imo aliquando deberet quis pro salute temporali communitatis suæ, puta civitatis aut patriæ, vitam, & alia bona exteriora exponere: cum rationis ordo postulat, ut pars pro suo toto periclitetur,

Sequitur 3. si de bonis diversi generis agatur, tunc bonum spirituale proximi, bono nostro corporali aut temporali præferendum esse, ac proinde proximo versantia extrema necessitate spirituali, etiam cum certo propria vitæ periculo, succurrendum esse; dummodo tamen probabilis spes iuvandi proximum effulgeat. Ita S. Th. quest. 44. art. ult. ad 2. unde S. Ioannes epist. 1. cap. 3. *Et nos debemus, inquit, pro fratribus animas ponere.*

Et in extrema quidem ac moraliter insuperabili necessitate spirituali tenetur quilibet Christianus hunc charitatis ordinem servare, ut ex antè dictis constat, & etiam docet S. Aug. & post illum communiter omnes Theologi: pastores autem, & ij quibus animarum cura incumbit, subditis suis, non solum in extrema, sed etiam in gravis necessitate constitutis succurrere debent, etiam cum propria vitæ periculo, ut fusius docet & probat variisque exemplis illustrat Greg. à Valentia disp. 3. qu. 4. de ord. christ. pu. 4.

Quod autem spectat ad ordinem charitatis in proximorum

morum dilectione seruandum, certum est in primis, quotiescunque agitur de auxilio præstando in extrema vel graui necessitate corporali alicuius, ordinem charitatis postulare, ut personas nobis secundum carnem magis coniunctis præferamus: unde sequitur patrem & matrem aliis omnibus esse præferendos; exinde uxorem; postea filios; fratres alios consanguineos, pro ut quisque illorum nobis secundum carnem coniunctior existit; ut docet S. Th. art. 8, & sequent. & post illum Isamb. tract. de char. disp. ult. art. 2.

Quod si fiat comparatio eorum, qui secundum spiritum nobis coniuncti sunt; quamvis variz sint Doctorum sententiz, nec satis dilucidè constet quamam super hac quaestione fuerit mens S. Doctoris, probabilissima tamen nobis videtur eorum sententia, qui asserunt quòd, quamuis absolute loquendo illi, qui sunt meliores & sanctiores, aliis minùs bonis & sanctis obiectiue magis diligere debeant, id est amore approbationis & complacentiz, quo illorum virtutem & sanctitatem magis æstimamus & amemus; appetitiue tamen eos qui nobis secundum carnem propinquiores sunt, magis diligere debemus iis, qui nobis spiritualiter tantum sunt coniuncti. Ita Rich. Bannes, & alii quos citat & sequitur Isamb. supra.

Quod tamen non obstat, quin amicum vel benefactorem insignem præferre interdum liceat alicuius consanguineis, ut post Dominicum Bannem docet Valentia sup. pu. 5. fieri etiam potest, ut aliquando cause aliquæ rationi maxime consentaneæ occurrant, ob quas ordo charitatis supra relatus licitè ac honestè inuerti possit ut expresse docet S. Thom. quest. 32. a9. c. g. in fauorem personæ bono publico maximè utilis;

§. III.

De actibus charitatis erga proximum, ac præsertim de elemosyna corporali.

VARIJ sunt & multiplices actus charitatis erga proximum, quorum præcipuos enumerat S. Doctor quæst. 27. 28. & seq. scilicet dilectionem, qua alteri per charitatem bonum volumus: beneficentiam, qua bonum, quod ei volumus, quantum possumus, recipi illi tribuimus: gaudium, quo de illius bono, v.g. conversione à peccatis, profectu in virtute &c. lætamur: pacem, qua simul cum proximo conspiramus in ijs, quæ ad illius bonum spirituale conferunt: misericordiam, qua illius miseriis tanquam nostris condolemus, easque, quantum possumus, sublevamus.

Sunt autem duo præcipui actus ipsius misericordiz, de quibus Theologi fusiùs disputare solent, elemosyna scilicet, & correctio fraterna.

Elemosyna (ut docet S. Thom. q. 32. a. 1.) est actus charitatis, quo quis propter Deum proximo indigenti subvenit. Cum autem duplex indigentia reperiri possit in proximo, spiritualis scilicet ac corporalis; ideo etiam duplex elemosynæ species à S. Doctore art. 2. assignatur: alia spiritualis, qua indigentia spirituali succurritur, de qua paragrapho sequenti agemus; alia corporalis, qua miseria, & indigentia corporis sublevatur.

Circa hanc verò elemosynam corporalem, certum est illam esse, non solum in consilio, sed etiam in præcepto, ut docet & probat S. Th. art. 5. & aperte colligitur ex variis scripturæ locis Ezech. 16. h. e. fuit iniquitas Sodoma, & e manu egeno & pauperi non porrigebant. Et S. Matth. 25. Christus Dominus flammis æternis adjudicat eos, qui misericordiz opera exercere omiserunt. Id ipsum SS. Patres unanimiter asserunt: S. Ambrosius lib. de Nabute, loquens

de c.

de eleemosyna, *Debitum*, inquit reddu, non largiri indebitum; ideoque tibi dicit scriptura: *inclina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum*; S. Basilius concione in illud dictum divitis: *Destitui am horrea mea* dicit divitem illum *Non cogitasse de superfluo pauperibus erogando*, nullamque præcepti divini habuisse rationem; S. Greg. Nazian. orat. de pauperum amore dicit nos *Mandato divina, atq; exemplo aa eleemosynam largiendam excitari*.

Verum difficultas est, cum præceptum illud affirmativum sit, quo potissimum tempore obliget; quod ut melius & certius dignoscatur observandum est ex S. Doctore art. 5. obligationem faciendæ eleemosynæ ex duplici capite oriri: Primo ex parte dantis, si habeat bona superflua; siue ea sint superflua naturæ, id est non necessaria ad vitam suam & suorum sustentandam; siue sint superflua personæ, id est non necessaria ad personæ conditionem dignitatemq; tuendam. Secundo ex parte accipientis, si aliqua prematur necessitate: quæ quidem triplex esse potest; una extrema, cui nisi succurratur, hominis vita periclitabitur; altera gravis, cui nisi subveniatur, vitam ægrè ac difficulter sustentabit; tertia communis, qualis est ferme eorum, qui ostiatim mendicant.

Hac observatione supposita, in quæstione valdè perplexa & difficili, quæ Doctores in varias distinxerunt sententias, breviter dicimus probabilissimam nobis videri sententiam illorum, qui asserunt unumquemque obligari sub peccato mortali ad eleemosynam erogandam de superfluis naturæ ijs, qui sunt in extrema necessitate constituti; de superfluis vero personæ ijs, qui gravi necessitate laborant. Ita Tolet. lib 8 cap. 35. ubi pro hac sententia citat S. Doctorem & plurimos alios Theologos, probatque illam ex his Christi Domini verbis: *Matth. 25. discidite à me maledicti in ignem æternum & c. Hesper eram, & non collegistis me, & c. infirmus & in carcere, & non visitastis me: manifestum est enim has necessitates non esse extremas; & tamen condemnari hominem, qui in illis proximum suum sublevare omisit.*

An

An verò ex superfluis illis personarum unusquisque sub peccato mortali teneatur ad erogandam eleemosynam ad communibus pauperum necessitatibus; ita ut nullus licite possit superflua sibi retinere, sed pauperibus, qui nunquam & nusquam desunt, illa distribuere obligetur. idem Tol. supra. asserit communiorem Doctorum sententiam esse negativam, quamvis non desint, qui affirmativam amplectantur; proindeque nullum sub peccato mortali ad eroganda pauperibus superflua teneri extra graves aut extremas necessitates; atque se non audere ad id obligere sub mortali eos, quos tot & tanti Doctores ab illo citati excusant.

Rectè tamen monet eos qui habent superflua, non omnino securos esse debere, sed timere, ne fortè sibi suarum cupiditati nimis blandiantur; & serio perpendere, quam diversa sint iudicia Dei à iudiciis hominum, ideoque longè tutius esse, ut superflua illa status & dignitatis in opera charitatis aut alia Deo grata & honorifica impendant, quam otiosa apud se retineant, præsertim cum SS. Patres (quorum plurimos citat) sint hac in re longè rigidiores, videanturque asserere universim homini Christiano illicitum esse superflua retinere, quamdiu sunt aliqui pauperes, in quos illa erogare possit.

Addit præterea idem author, aliter hoc eleemosynarum faciendæ præcepto teneri eos, qui aliorum curam habent præsertim Ecclesiasticam & spiritualem; aliter eos, qui non habent; hi enim satisfaciunt indigentibus illis, qui occurrunt, eleemosynam erogando; illi verò in superinquire aliquo modo tenentur, num sibi subditi suarumque curæ commissi gravem aliquam egestatem patiantur, ut eis succurrant. Docet præterea personas Ecclesiasticas, sive beneficia & redditus Ecclesiasticos obtineant (de quibus intra suo loco) sive bona tantum patrimonialia possideant, eodem faciendæ eleemosynarum præcepto arctius obligari, eo quòd in illis superfluum magis inveniri possit, quam in Laicis. cum enim neque uxores, neque filios, aut alias habeant, cumque modum ac modestiam in victu, ac

vestitu servare teneantur, non tot rebus indigent, nec ad tantas expensas faciendas obligantur.

Quæres, num omnes personæ eleemosynam erogare licite possint. Respondet S. Doctor art. 8. illum, qui est sub alicujus potestate constitutus, de re illa, secundam quam superiori subiicitur, eleemosynam licite facere non posse, nisi de consensu illius, cui subditus est; unde sequitur religiosos, filios familias, ac servos eleemosynas absq; consensu Superiorum, parentum, aut dominorum erogare licite non posse, nisi extrema aliqua indigentis necessitas eos ad id obliget. possunt tamen filii familias ex bonis castrensibus, aut quasi castrensibus, id est ex illis quæ vel in bello, vel in alicuius officii publici exercitio consequuntur, erogare eleemosynas: sicut & de iis quæ in proprias expensas ipsi à parentibus conceduntur, Ita Toletus lib. 8. cap. 31.

Quod autem spectat ad uxores, quamvis de bonis communibus absque mariti consensu eleemosynas erogare non debeant; poterit tamen (ut idem Tolet. docet supra c. 29.) id facere, si ultra dotem quam attulit, aliquid sibi proprium reservavit; aut si per alterius donationem, vel proprium laborem, & industriam aliquid illi obveniat: in quo tamen locorum consuetudinem servandam esse dicit. Item si maritus sit amens, aut ipsi uxori rei domesticæ administrationem relinquat, aut si sit supra modum tenax & avarus; nec eleemosynas illas etiam cum teneatur, erogare velit: tunc enim uxor id poterit exemplo Abigail, quæ Davidi dedit viro suo nesciente 1. Reg. 25. Addit idem author posse etiam de bonis sibi cum marito communibus facere modicam eleemosynam, propter quam maritus nullam indigentiam parietur.

* *
*

De eleemosyna spirituali, & correctione
fraterna.

DOCET S. Thom. q. 32. a. septem præsertim modis spiri-
tualis eleemosynam exerceri posse, scilicet docen-
do ignorantem, consilium dando dubitanti, afflicto
consolando, corripiendo peccantem, tolerando benignè
illos qui graves sunt & onerosi, condonando injurias, &
pro vivis ac defunctis orando.

De hac autem spirituali eleemosyna idem quod de
corporali dicendum est, servata tamen debita proportio-
ne; scilicet unumquemque teneri eo quo potest modo ad
succurrendum proximo constituto in extrema & moraliter
in superabili necessitate spirituali, ut dictum est paragr.
2. & etiam in gravi, id est quando non nisi ægrè & cum
summa difficultate necessitas illa spiritualis superari po-
test. quamvis hæc obligatio succurrendi in gravi necessita-
te spirituali, non adeò stricta sit in laicis quàm in Sacer-
dotibus; illis præsertim quibus animarum cura commissa
est, qui proinde ratione officii sui debent instruere igno-
rantes, de rebus illis quæ ad salutem necessaria sunt; con-
siliium rectum de iisdem rebus ad salutem necessariis præ-
bere: item afflictis quam possunt, impendere consolationem,
ne malorum pondere oppressi in desperationem inci-
dant: similiter & alicuius defectus tolerare, condonare
injurias, corripere peccantes, ac pro vivis & defunctis ora-
re, quoties id ab illis charitatis ordo, aut muneris sibi im-
positi ratio exigit.

Verùm peculiaris est difficultas circa correctionem fra-
ternam peccantium; quo nomine à Theologis intelligitur
qualiscunque sermo, quo quis vel monendo, vel repre-
hendendo, vel hortando, vel rogando, vel instruendo, aut
alia simili ratione nititur proximum à peccato revocare,
& ad officium virtutemq; reducere, idq; ob ipsius proxi-
mi propriam ac peculiarem bonam,

De hæc autem fraterna correctione supponimus tanquam certum, inesse obligationem ad illam faciendam, non solum ex consilio, sed etiam ex præcepto, ut docet S. Thom. q. 33. a. 2. & cum eo Theologi omnes, qui id communiter probant ex his Christi Domini verbis S. Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum, &c.* id est si te sciante peccavit frater tuus, ut explicat S. Augustinus serm. 16. de verb. Dom. qui hæc Christi Domini verba tanquam de præcepto dicta intelligit.

Hoc supposito tria præsertim de correctione fraterna quaeri possunt: primum, quando facienda sit: secundum, a quo facienda sit: tertium, quis ordo in illa servandus.

Ad primum quaeritum respondetur hoc præceptum, cum affirmativum sit, non quovis tempore obligare, sed solum concurrentibus quatuor conditionibus. Prima est ut noveris peccatum proximi: si enim illud ignores, corrigere non teneris, imò nec curiosius inquirere debes; hoc enim ad superiorem illius propriè pertinet, ut docet S. Thom. a. 2 ad 4. unde Proverb. 24. *Ne quaras*, inquit Sapiens *impietatem in domo iusti, & neque vastes requiem ejus.* Secunda est, ut ille, qui peccavit, nec emendatus sit, nec mox sive per alium sive per se ipsum credatur emendandus; si enim jam emendatus sit, vel proximè emendandus existimetur, correctione tua non indiget, nec proinde ad illam faciendam obligaris, ut docet Valentia disp. 3. q. 10. de correct. frat. pu. 2. Imò valdè probabilis est sententia Sylv. Turr. & aliorum, quos citat & sequitur Laym. tract. 3. c. 7. de correct. frat. peccatum merè præteritum, si non subsit periculum recidendi, non cadere sub obligationem præcepti correctionis fraternæ: unde Eccli. 19. dicitur. *Corripe proximum, ne forte iteret.* Tertia est, ut speres aliquem fructum tuæ correctionis; si enim nulla sit emendationis spes, imò verearis ne isti, qui peccavit, correctione tua deterior fiat, tunc manifestum est te ad illam minime obligari: unde S. Aug. lib. 1. de civit. c. 9. dicit ad charitatem pertinere, ut quis *corripienti male agentibus parcat, quia ipsis metuit, ne*

deterio-

deteriores ex hoc efficiantur. Excipiendus est tamen casus ille, in quo ex defectu correctionis alii scandalum aliquando paterentur: tunc enim correctio facienda est, ne alii inde peccandi occasionem accipiant. Quarta denique conditio est, ut locus, tempus, aliaque ad corrigendum circumstantia opportuna sint: si enim alterius temporis vel loci opportunitatem ad proximum corrigendum commodam rem expectes, non teneris statim illum corrigere, sed indubiler id differre potes. Ita docet S. Thom. art. 2, ad 3. S. Aug. supra dicit esse consilium charitatis, si aliquis propterea obiurgandis & corripiendis male agentibus parcat, quod opportunum tempus requirit.

Quod spectat ad secundum quaesitum, quinam videbuntur ad correctionem fraternam obligentur; asserit S. Doctor art. 3. omnes teneri ex virtute charitatis: quod etiam constat ex Eccli. 17. ubi dicitur, quod Deus Mandavit unicuique de proximo suo: & S. Matth. 18. ubi Christus indefinitè præcipit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum. Praelati tamen & Superiores, quibus aliorum cura incumbit, strictius ad correctionem faciendam obligantur: quod quidem, si spectetur ut est actus iustitiae vindicativae, ad illos solos pertinet, ut observat idem S. Doctor.

Quod denique spectat ad tertium quaesitum; videlicet quis ordo in correctione fraterna servandus sit; & an ordo a Christo Domino in Evangeliiis præscriptus, sit ex præcepto necessarius; ut scilicet peccans primò privatim admonetur; tum, si hæc admonitio nihil proficit, unus aut duo testes adhibeantur; ac demum Ecclesiae seu Praelato aut Superiori denuncietur? Resp. secundum mentem S. Doctoris art. 7. & 8. non modò ipsam correctionem fraternam, sed & illius faciendae modum à Christo Domino præscriptum, esse de præcepto: quod tamen præceptum, cum sit affirmativum, nec quovis loco & tempore obliget, inde sequitur, tunc solum ex præcepto modum illum correctionis servandum esse, quando ad ipsius correctionis finem assequendum necessarius esse censetur: quapropter S. Aug. serm. 16. de verb. Dom. de isto corripiendi modo loquens,

loquens, discernere, inquit, debemus, aliquando istud, aliquando illud esse faciendum; aliquando corripiendo fratrem inter te & ipsum solum; aliquando coram omnibus.

Observat autem Greg. à Valentia disp. 3. q. 10. de correct. fiat. pu. 5. varios esse casus, in quibus nulla videtur esse ad illum modum correctionis fraternæ servandum obligatio; ut si peccatum sit publicum; vel si, quamvis occultum, cedat tamen in damnum communitatis, & periculum sit in mora; aut si ob aliquam incurrentem circumstantiam prudenter iudicetur modum illum ad emendationem proximi futurum inutilem; quod etiam docet S. Thom. art. 8. ad 1. ubi etiam in resp. 4. addit ex S. August. si post occultam admonitionem peccator minimè relipiscat, utiliùs interdum fore peccatum eius Prælati seu Superiori, non quidem ut iudici, sed ut patri priùs manifestare quam testes adhibeantur, eò quòd paterna charitate & admonitione peccatori plus quam quivis alius prodesse possit. Videri potest idem Valentia loco citato, ubi diffusimè de istis agit.

Supersunt adhuc aliquæ difficultates circa correctionem fraternam breviter hic à nobis solvendæ.

Prima est, an etiam inferiores teneantur correctionem fraternam erga Superiores exercere? Respond. affirmativè, dummodo concurrant quatuor conditiones suprà explicatæ: ita enim docet S. Thom. art. 4. & in resp. ad 2. confirmat exemplo S. Pauli, qui, cum esset S. Petro utpote Apostolorum Principi subditus (ut ibidem dicit S. Doctor;) erga illum tamen correctionem fraternam exercuit. Hæc tamen correctio subditorum erga Superiores (ut ibidem monet) cum omni mansuetudine, ac reverentia faciendæ est, iuxta illud Apostoli 1. ad Timoth. 5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem*

Secundæ difficultas est, an sit obligatio ad correctionem fraternam faciendam de quibuscunque peccatis etiam venialibus? Resp. quamvis laudabile sit proximum etiam de venialibus corripere, modo prudenter & cum charitate id fiat; non esse tamen ad id obligationem sal-

tem

tem sub peccato mortali: imo interdum utilius esse levis
ra cuiusmodi peccata dissimulare, nisi talia sint, quae
scandalum aliorum, vel gravioris alicuius peccati com-
mittendi occasionem praebere possint. Ita Nav. cap. 14. a.
13. ubi addit aliquando licitum esse expectare, ut peccato
rursus incidat in peccatum, in quo deprehensus peccato-
cum maiori fructu corrigi.

Tertia difficultas est, an teneamur admonere & corri-
pere illum, qui ex ignorantia peccat? Resp. nos ad id tene-
ri, si eius ignorantia sit vincibilis, id est de re, quam quis
scire potest & debet; si autem sit invincibilis distinguen-
dum est. vel enim speratur fructus aliquis ex illa correptione,
vel minime speratur: si primum, instruere teneamur, si
ignorantem, praesertim si illius cura nobis commissa sit: si
secundum, bonae fidei relinquendus est, dummodo
tamen inde alterius damnum aut scandalum non sequatur.
Ita Bannes, Malderus, Azorius, Navarrus & alii quos citat
& sequitur Bonacina disput. 3. quaest. 4. de charitate
pu. 7.

Quarta & ultima difficultas est, quale peccatum sit frater-
nae correctionis omissio. Resp. illum peccare mortali-
ter, qui commodè ac faciliè impedire, vel tollere potest
correctione fraterna gravem miseriam spiritualem pro-
misi, quale est peccatum aliquod mortale, sed non aude-
t ob alicuius mali temporalis timorem, vel alicuius tem-
poralis boni cupiditatem, quae in eius animo fraternae
charitati praeponderat, ut constat ex dictis paragrapho
illum autem qui propter passionem aliquam timoris, ve-
recundiae, aut pusillanimitatis non existimat se tam strictè
ad hoc obligari, vel minus se idoneum reputat ad corre-
ptionem faciendam, ideoque illam omittit; plerumque
non nisi venialem culpam incurrere, ut docet S. Thom. 2.
2. ad 3. quod tamen intelligendum videtur cum haec cor-
ceptione, nisi is, qui corrigere omittit, sit Su-
perior; aut ex illa omissione grave ali-
quod scandalum se-
quatur.

§. V.

Quenam peccata charitati proximi
adversentur.

QUATVOR sunt præsertim peccatorum genera, quæ proximi charitati opponuntur, & ad quæ reliqua possunt revocari; odium scilicet, invidia, discordia, & scandalum; de quibus agit S. Doctor quaest. 34. & sequ. ubi docet esse duplex proximi odium, abominationis scilicet & inimicitia. Odium abominationis est alienatio, & aversio voluntatis à proximo propter aliquod malum, quod in eo concipimus: odium verò inimicitia est illud, quo malum aliquod proximo volumus: & utrumque odium ex genere suo peccatum mortale est; si quis v. g. proximum suum aversetur & abominetur, quatenus homo vel quatenus Christianus est; item si grave malum aliquod optet, quatenus illi malum est, juxta illud quod dicitur 1. Ioan. 3. *Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est: defectus tamen deliberationis, aut materia levitas à peccato mortali excusare possent; imò nullum esset peccatum, si quis peccatorem odio prosequeretur, non quatenus homo est, sed quatenus peccator; id est, si abominaretur ejus peccatum, vel si optaret illi aliquod malum; non quatenus ejus malum est, sed quatenus ad destructionem & exterminium peccati conferre potest, ut patet ex iis quæ paragraphis præcedentibus dicta sunt.*

Invidia, ut docet S. Thom. qu. 6. est depravatus voluntatis affectus, quo quis tristatur de bono proximi, quatenus est propria excellentia imminutivum: quod ut melius intelligatur, observandum est ex Tol. Lib. 3. n. 65. septem potissimum modis contingere posse, ut quis tristatur de bono proximi. Primò quia inde aliquod malum sibi timet, ut si quis tristeretur de electione alicujus in aliquam dignitatem, eo quòd sibi in damnum aliquod proventurum vereatur: quòd si damnum illud sibi injustè inferendum

ratio.

rationabiliter timeat, nullum erit peccatum: si autem
 flet, v.g. si fur aut sicarius tristetur, eo quod electus sit
 iudicem viri inegerrimi animi, à quo scelerum suorum
 vindictam sibi metuit, peccabit: quia sicut non liceret
 talem virum dignitate sua & potestate ob hunc metum
 privare, sic nec etiam de ea tristari licitum est.

Secundò tristari potest aliquis de alterius bono,
 quod simili bono careat: ut quando quis videns homi-
 nem doctum, tristatur, non quia doctus sit, sed quia
 pari doctrina non sit præditus. Et hæc tristitia dicitur
 æmulatio, estque licita & honesta, si bona quæ quis æmu-
 latur, ad salutem animæ divinamque gloriam conducant,
 ut si quis videns hominem pœnitentem, zelo ferventem
 tristetur, non de illius bono, sed ex eo, quod se virtutibus
 eiusmodi destitutum videat; si autem æmulatio illa sit
 temporalibus bonis, quæ non referantur in ullum ho-
 nestum finem, tunc erit mala, vel indifferens ratione mo-
 tivi unde orietur.

Tertio tristari potest quis de bono alterius, quia
 tali bono indignum iudicat: & hæc est indignatio; quæ
 quidem bona vel mala est pro ratione motivi ex quo
 eipitur: si enim aliquis tristetur v.g. quod sceleratus
 quis & flagitiosus dignitatem aliquam consecutus sit,
 qua indignus est & rationabiliter creditur abusus, non
 peccabit; si vero ex pravo aliquo affectu temerè iudice-
 tum bono, quod illi obvenit, indignum, ideoque de
 tristetur, peccatum committit grave, vel leve pro ratio-
 nis gravitatis, vel levitatis ipsius materiæ.

Quarto poterit tristari quis de bono alterius; quia
 ga illum male affectus: quando enim malo animo in
 quem sumus, bonum eius nobis displicet: & hoc pertinet
 ad odium de quo supra.

Quinto potest quis tristari de bono alterius; quia
 propriæ excellentiæ diminutivum; & hoc propriè pertinet
 ad invidiam, quæ (ut docet S. Thom. Sup.) ex genere suo
 est peccatum mortale; nisi defectus advertentiæ aut
 teriæ levitas excuset: & sic peccavit Saül invidens glori-
 am David.

Davidis, quatenus aestimabat suam ab illa obscurari & minui.

Sexto potest triftari quis de bono temporali alicujus: quia est majoris boni spiritualis impedivum: & hoc pertinet ad charitatem.

Septimo de eodem bono temporali triftari potest, quia modo aliquo injusto acquisitum est in damnum privatum vel publicum: & hoc ad zelum justitiæ pertinet.

Discordia est dissentio voluntatis à voluntate proximi circa aliquod bonum, in quo tenetur quis consentire. Ita S. Tho. qu. 37. dissentire enim à proximo in re aliqua mala bonum est; imò etiam dissentire in re aliqua bona, sed quæ quis velle minime obligatur, non est per se malum: sed tunc solummodo discordia peccatum est, quando quis in re aliqua bona, quam velle tenetur, ab alijs ex voluntatis pravitate dissentit.

Quod si hæc discordia sit circa veritatem, quam quis cū altercatione verborum impugnet, vocatur contentio: & si veritas illa quæ impugnatur divinum honorem aut notabilem proximi utilitatem spectet; ut quando veritates ad fidem aut morum rectitudinem spectantes impugnantur, est peccatum mortale: si eò usq; procedat discordia illa & dissentio voluntatis, ut quis seipsum ab unitate Ecclesiæ sejungat, nolitque ejus capiti visibili, nimirum Romano Pontifici subesse; dicitur Schisma: estque grave peccatum mortale, ut docet S. Th. q. 39.

Si ad discordiam animorum accedat etiam armorum violentia, qua proximo nocumenta aliqua in bonis fortunæ vel corporis injuste inferantur, vocatur bellum: si tamen bellum ob causam aliquam justam suscipiatur; si ab eo, qui legitimam potestatem habet; si cum recta intentione: tunc non est peccatum, ut docet idem S. Th. qu. 40. & in eo pugnare licitum est, aliàs, si una ex tribus his conditionibus desit, peccatum mortale est, & quidem eò gravius, quò graviora per illud damna proximo inferuntur. Quod quamvis ita sit, non debent subditi de intentione principis judicare; sufficit ut illis manifestè non constet

de iniustitia belli: imò quamvis dubitent an bellum iustum sit; possunt, & etiã interdum debent, quando ipfis à principe ita præcipitur, pro illo militare: quod optimè explicat S. Aug. Lib. 22. cont. faust. c. 75. his verbis: *Vir iustus, si fortè sub rege homine etiam sacrilego miles, relligiosè illo iubente bellare, si, quod sibi à principe iubetur, vel non esse, contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit, certum non est ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.*

Scandalum denique (ut docet S. Tho. q. 49. a. 1.) est dictum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinæ. Dicitur 1. (dictum vel factum) quia interiores actus, cum alijs noti non sint, illis nocere non possunt. Dicitur 2. (minus rectum) ut significetur posse aliquando scandalum oriri ex aliquo dicto vel facto, quod non fit ex se malum sed quod habeat tantum speciem mali. Dicitur denique præbens alteri occasionem ruinæ, non verò causam; eò quod propriè loquendo humana voluntas à nulla causa efficaciter induci possit ad peccandam, sed solummodo veluti oblata occasione sponte in illud consentiat.

Docet autè S. Tho. a. 2. aliud esse scandalum factum minus rectum, quod est alteri occasio ruinæ; siue id fiat ex certa & directa intentione alium inducendi ad peccandum. Siue, quamvis eiusmodi intentio non ad sit, id tamen quod fit, ex se & natura sua alium inducere potest ad peccandum. Scandalum passivum est ipsa spiritualis ruina eius qui scandalizatur, potest autem aliquando scandalum activum esse sine passivo; ut si quis aliquem inducere conetur ad peccandum; nec ille consentire velit, potest etiam scandalum passivum esse sine activo; ut si quis effectus vel dicto alterius, quod ex se ad peccandum nulla ratione inductivum est, occasionem ruinæ aut scandalum voluntatis pravitatem accipiat, quale fuit scandalum pharisæorum occasione verborum Christi Domini. Scandalum quidem passivum mortale, vel veniale peccatum

tum est (ut declarat S. Doctor Art. 4.) pro qualitate criminis. in quod quis propter dictum, vel factum alterius impingit: similiter scandalū activū mortale, est vel veniale, secundum rationem dicti vel facti, quo præbetur alteri occasio ruina; vel secundum intentionem illius, qui ejusmodi occasionem præbet. Quamvis verò scandalum passivum non sit speciale peccatum, nec opus sit, ut qui peccatum aliquod commisit, in confessione declaret se ab alio ad id inductum fuisse; scandalum activum tamen est peccatum speciale præcepto correctionis fraternæ oppositum, ac proinde in confessione declarandum, præsertim quando quis deliberatè alterum ad peccandum induxit: quòd si præter eius intentionem id accidat; quamvis Caietanus In art. 3. quæst. 43. & quidam alii Theologi negent, in eo casu scandalum activum esse peccatum speciale; probabilius tamen alii affirmant, ut Maior, Sylvester, Navarrus; quos citat, & sequitur Valentia Disp. 3. quæst. 18. de scan pu. 8. Vnde is qui advertit aliquod dictum vel factum suum minus rectum posse alium ad peccandum inducere, nec tamen ideo ab illo dicto vel facto desistit; debet secundum illos Doctores circumstantiam illam in confessione declarare; si mortale fuit illud peccatum, cuius occasionem præbuit.

Denique monet S. Doctor Art. 7. spiritualia bona ad salutem propriam, vel alterius necessaria nunquam esse dimittenda, licet inde scandali passivi occasionem aliquis accipiat nec ad evitandum eiusmodi scandalum, ullam unquam peccatum, nequidem veniale, committi debere; imò neque ullum opus bonum, licet minimè præceptum, omittendum esse; si scandalum ex sola alterius malitia oriatur: si tamen ex ignorantia, vel infirmitate oritur, tunc ad vitandum scandalum pusillorum, præstaret quòdvis opus bonum minimè præceptum omittere, & quidvis aliud secluso peccato facere. Exemplum utriusque habemus in ipsa Christi Domini persona, qui S. Matth. 15, ob scandalum Phariseorum minimè ab-

incepto sermone destitit, & è contrà cap. 17. ad vitandum populi scandalum vestigial, ad quod minime tenebatur, solvere voluit.

§. VI.

*Quenam sint obligationes filiorum erga
parentes, & parentum erga
filios.*

PRÆTER obligationes generales, quæ unumquemq; proximorum spectant; sunt aliquæ speciales filiorum erga parentes, & vicissim parentum erga filios; quæ hoc quarto Decalogi præcepto præscribuntur.

Docet autem Catech. Rom. Part. 3. ca. 5. nomine honoris parentibus exhibendi tria præsertim significari, amorem scilicet, reverentiam, & obedientiam: tenentur siquidem filii speciali modo ad amorem erga parentes; ita ut odium parentum longè gravius peccatum sit, quàm cuiuscunque alterius personæ: unde Nav. c. 14. n. 11. & Tol. lib. 5. c. 1. existimant, in peccato odii circumstantiam personæ parentum esse in confessione declarandam. Neq; sufficit amor internus, sed exterioribus effectibus prodere se debet; adeo ut teneatur filius parentum necessitatibus sive corporalibus, sive spiritualibus quantum in ipso est, subvenire; v.g. alimenta & alia ad vitam necessaria, si ad egestatem gravem redacti sint, eis præbere; si in aegritudinem incidierint, vel in carcerem detrusi sint, illos visitare, & quo poterunt modo ipsis ad sanitatem vel libertatem recuperandam succurrere, & à fortiori curare, ne absq; digna sacramentorum susceptione ex hac vita decedant, neve pia opera parentum testamentis præscripta differantur, neve suffragiis Ecclesiæ, & aliis subsidiis quocunq; modo debitis post mortem fraudentur.

Tenentur etiam filii reverentiam parentibus exhibere. Sunt enim (ut loquitur Catech. Rom.) *immortalis Dei quædam*

quædam simulacra: quare olim edixerat Deus Exod. 21. qui male dixerit patri suo vel matri, morte moriatur. Vnde contumelia, convicia, irrisiones, & similia peccata, quæ plerumque ob levitatem materia in aliis personis non nisi venialia forent, in parentibus ob circumstantiam personæ ut plurimum mortalia censentur, simili ratione percute-re, quantumvis leviter, parentes; imò illis solummodo interminari, gravis respectu illorum censetur injuria, proindeque peccatum mortale, ut asserunt Grassius, Reginal. Nav. & alii quos citat & sequitur Bonac. Dilp. 6. de 4. Decal. præcep. qu. un. pu. 2.

Tenentur denique filii obedire parentibus: unde Apostolus pluribus in locis Coloss. 3. Eph. 6. illud inculcat: *Filii obedite parentibus: & ipse Christus Dominus, ut hujus obedientiæ in se præberet exemplum, sanctissimæ matri ejus, que sponso S. Iosepho erat subditus. S. Luc. 2.*

Atque in primis tenetur filius patri obedire in ijs, quæ ad gubernationem domus pertinent; ita ut, si recuset obedire in re gravi, & alicujus momenti, maxime si ex contemptu, vel animi obstinatione id faciat, peccet mortaliter, ut docet Toletus lib. 5. capit. 7. Tenetur etiam obedire in ijs quæ ad bonos mores pertinent; ita ut peccet mortaliter, si cum pertinacia nolit acquiescere præceptis patris, quibus illum à peccato mortali, aut illius occasionibus, ut à pravis conversationibus, ludis, &c. abstrahere conatur, ut docet idem Tolet. & plures alii apud Bonac. supra.

Quamvis autem (ut docet S. Thomas 22. q. 189. a. 6.) filius post pubertatis annos directè parentibus non subdatur in ijs, quæ ad statum vitæ amplectendum, puta religionis, vel matrimonii, pertinent; docet tamen Toletus Suprà filium peccare mortaliter, qui contra voluntatem patris uxorem conditionis suæ minimè convenientem ducit. Existimant etiam Abulensis, Sanches, & alii apud Bonacinam Sup. pu. 7. filium teneri ab ingressu religionis abstinere, ut subveniat parentibus, quos ad extremam necessitatem redactos, aut brevi redigendos prævidet.

Sicut autem filii erga parentes, sic etiam parentes erga

filios ad tria præferim charitatis officia obligantur, ut docet idem Tol. supra. primum est ad alimenta, & alia vitæ adiumenta necessaria ipsis præbenda: quod intelligendum est, quamdiu illis indigent, nec sibi providere possunt, ut rectè notat Bonac. Sup. pu. 6. Secundum est, ad illorum curam gerendam, quoad ea quæ salutem æternam, & spirituale animæ bonum spectant: unde tenentur parentes procurare ut filij addiscant rudimenta fidei, Symbolum scilicet Apostolorum, orationem Dominicam, præcepta Dei & Ecclesiæ, aliaque ad salutem consequendam necessaria. Debent etiam illos verbis & exemplis ad bonos mores inducere, & à peccatorum occasionibus auertere; eosdemque, si forte delinquant, non ex charitate corripere, ut fusiùs explicat Bonac. Sup. Tertium denique officium parentum erga filios est, ut illos relinquunt liberos ad eligendum statum illum, ad quem ipsos à Deo vocari cognoverint, ita ut neque à bono aliquo statu amplectendo eos invito sine ulla legitima causa abstrahant, neque ad statum aliquem, siue sacerdotij, siue religionis, siue Matrimonij amplectendum invito cogant, ut docet idem Tol. supra.

Quæ autem de officiis filiorum erga parentes, & patrum erga filios dicta sunt; eadem etiam intelligi debent, servata tamen debita proportione, de officiis pupillorum erga tutores & alios, qui parentum vices gerunt: item de officiis servorum, subditorum, & quorumque inferiorum erga dominos, vel quoscunque superiores, & è contrà, ut docet Nau. cap. 14. num. 21. & 22. unde infert Bonac. supra pu. 8. Christianos omnes teneri sub mortali peccato summo pontifici in re gravi & iusta ad fidem, & disciplinam Christianam pertinente obedire: similiter dioecesanos Episcopis; parochianos parochis; servos dominis; subditos superioribus; & populos principibus suis, in quibus respectivè illis subditi sunt; non tantum in rebus & modestis (ut loquitur S. Petrus 2.) sed etiam in difficultatibus illisque non modò obedientiâ & reuerentiam, sed etiam amorem specialem, illiusque amoris officia, quoscunque

recta ratio id ab illis postulabit, exhibere. Secundò superiores omnes vicissim teneri ad gerendam curam inferiorum tam in temporalibus quàm in spiritualibus, prout cuiusque officium postulat. Et quidem quod spectat ad temporalia, tenentur domini seruis alimenta præbere, mercedem debitam solvere, & alia præstare, quæ iustitia vel charitas ab illis exigit: quoad spiritualia verò procurare, ut in rebus ad salutem necessariis intruantur; ut à peccatis abstineant, ut festos dies debite sanctificent, & alia præcepta divina & Ecclesiastica seruent; nè in moribus sacramenta, & alia spiritualia subsidia illis desint.

In ista vero spirituali cura inferiorum certum est longè strictiorem esse obligationem pastorum & aliorum quibus id ex officio incumbit: de quibus suo loco agetur.

§. VII.

*Quot modis peccetur in quartum
Decalogi præceptum.*

CUM (ut initio huius sectionis dictum est) in hoc quarto Decalogi præcepto, non solum præscribantur ea, quæ inferiorum & superiorum mutua officia spectant, sed etiam alia omnia, quæ ad charitatem proximi pertinent; idcirco hic adnotare debemus peccata quæ hac & illa ratione huic præcepto aduersantur: & ut à peccatis charitati proximi oppositis incipiamus.

Peccant contra proximi charitatem, qui omittunt exercere opera charitatis, siue corporalia siue spiritualia in iis casibus, in quibus ad illa exercenda obligantur: qui in extrema necessitate proximum deserunt, qui illum ad grauem necessitatem redactum eleëmofynis iuuare non curant: qui cum habeant multa superflua, nec ad vitæ, aut status conseruationem honestam ullo modo necessaria, in vanos ac inutiles sumptus illa expendunt, nec ulla, aut nõ nisi raras & exiles eleëmofynas pauperibus erogant qui proximum peccantem corripere, illumq; à peccati statu

aut occasione abstrahere negligunt, cum possint & debeant, qui odia & inimicitias cum aliquo exercent; illis mortem aut aliquod malum optant vel imprecantur: qui injurias & offensas acceptas ex corde remittere nolunt: qui fide & verbo tenus cum inimicis reconciliantur; vel quamvis condonent offensas, exteriora tamen charitativa officia exhibere recusant.

Item qui ex invidia aut pravo aliquo affectu tristantur de proximi bonis, aut de ejusdem infortuniis letantur: qui ex prava quadam animi dispositione cum proximo discordant in iis, quæ bona & iusta sunt; aut verbis cum illo contendunt, veritatemque agnitam impugnant: qui se ab unitate Ecclesiæ, & obedientia summi Pontificis subducunt.

Item qui militant in bello, quod iniustum esse certum sciunt; vel in bello quidem iusto, sed cum prava intentione; v.g. ut expleant cupiditatem, libidinem, ambitionem, &c. vel qui in bello res sacras diripiunt; aut contra ius belli opprimunt, vel spoliant innocentes.

Item qui scandalum occasionem alijs præbent, illosque ad peccandum inducunt, sive id directe & expressa intentione faciant, sive indirectè aliquid agendo, unde sciunt alios ad peccandum fore inducendos.

Iam quod spectat ad specialia filiorum, parentum, & similibus personarum officia, peccant in primis filii, qui parentibus amorem, reverentiam, & obedientiam debitam denegant: qui parentes odio prosequuntur; mortem aut aliquod malum illis optant: qui in egestate illis subveniunt, aut in adversis opem & solatium ferre non curant: qui morientibus subsidia ad salutem necessaria, aut mortuis Ecclesiæ suffragia debita non procurant: qui eorum testamenta, & ultimas voluntates adimplere negligunt, aut nimis diu differunt.

Item qui parentes contemnunt aut irridunt; illos percutiunt, vel percussuros minantur; qui eorum iussa perpendunt, illis iusta & rationabilia precipientibus obedire renuunt.

Similiter contra hoc præceptum peccant omnes inferiores, qui superioribus obedientiam in iis rebus, in quibus illis subsunt, deferre nolunt.

Et ex aduerso contra idem præceptum peccant parentes, qui infantes exponunt: qui filiis indigentibus, nec sibi providere valentibus alimenta denegant: illos in rebus ad salutem necessariis non instruunt, nec instrui curant; qui illos ad peccandum vel iussione, vel pravo exemplo inducunt: qui illos peccantes non corripiunt; vel non nisi irati & furentes id præstant; qui avertunt illos ab aliquo statu perfectiori amplectendo, ad quem Deo inspirante vocantur; aut è contrà invitos cogunt ad statum religiosum amplectendum, aut Matrimonium contrahendum.

Peccant item Domini, qui alimenta aut mercedem servis debitam non tribuunt: qui illos in fidei rudimentis aliisque ad fidem necessariis instrui non curant; eos peccantes non corripiunt; imò potius ad peccandum impetio, aut pravo exemplo inducunt.

SECTIO V.

Explicatur quintum præceptum.

Non occides.

AD FACILIOREM huius quinti præcepti explicationem ea, quæ de illo dicenda nobis sunt, quinque paragraphis complectemur: in quorum primo explicabimus, quomodo præceptum hoc intelligi debeat: in secundo agemus de homicidio, & mutilatione sui ipsius: in tertio de homicidio vel mutilatione alterius: in quarto inquiremus quot modis peccetur contra hoc præceptum: in quinto denique investigabimus, quænam restitutio propter alterius iniustam occasionem, aut mutilationem facienda sit.

fit.

V 5

§. I.